

C/ DOCTOR COBERA, 24
08328 ALELLA (BARCELONA)

TEL.: 93 540 64 83
FAX: 93 555 10 40

CORREU@ACTIUM.CAT

Actium®

GESTIÓ DEL PATRIMONI
HISTÒRIC I ARQUEOLÒGIC

**Intervenció arqueològica
Hospital de la Santa Creu i Sant Pau de
Barcelona (Pavelló de Sant Salvador)
carrers de Sant Antoni Maria Claret,
167-171 / carrer de Sant Quintí, 55-95 /
carrer del Mas Casanovas, 70-90 i carrer
de Cartagena, 334-372**

Barcelona,
Barcelonès

Del 18 de març al 9 d'agost de 2013

MIQUEL GEA BULLICH
ESTEVE NADAL ROMA
ALELLA, SETEMBRE DE 2013

Memòria

Núm. Exp. Dept. Cultura: 470 K121 NB-2013-1-9598
437 K121 NB-2013-3-10036
Codi Servei d'Arqueologia ICUB: 021/13

Intervenció arqueològica

Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (Pavelló de Sant Salvador)
carrer de Sant Antoni Maria Claret, 167-171 / carrer de Sant Quintí, 55-95 /
carrer del Mas Casanovas, 70-90 i carrer de Cartagena, 334-372
Barcelona, el Barcelonès

SUMARI

1.	SITUACIÓ.....	3
2.	MARC GEOGRÀFIC I GEOLÒGIC	3
3.	CONTEXT HISTÒRIC I ARQUEOLÒGIC.....	4
3.1.	Context històric.....	4
3.2.	Antecedents arqueològics.....	11
4.	MOTIVACIÓ I OBJECTIUS.....	12
5.	FONAMENTS DE DRET	12
6.	TREBALLS REALITZATS.....	12
7.	METODOLOGIA	13
8.	RESULTATS DE LA INTERVENCIÓ.....	13
9.	CONCLUSIONS.....	15
10.	BIBLIOGRAFIA	15

ANNEX 1. DOCUMENTACIÓ ADMINISTRATIVA

ANNEX 2. DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA

ANNEX 3. DOCUMENTACIÓ PLANIMÈTRICA

ANNEX 4. UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES

Intervenció arqueològica

Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (Pavelló de Sant Salvador)
carrer de Sant Antoni Maria Claret, 167-171 / carrer de Sant Quintí, 55-95 /
carrer del Mas Casanovas, 70-90 i carrer de Cartagena, 334-372
Barcelona, el Barcelonès

FITXA TÈCNICA

Tipus d'intervenció	Preventiva
Activitat autoritzada	Control i excavació arqueològica
Dates autoritzades	Del 18 de març al 19 d'abril de 2013 Del 15 de juliol al 9 d'agost de 2013
Núm. Exp. Dept. Cultura	470 K121 NB-2013-1-9598 470 K121 NB-2013-3-10036
Codi Serv. Arqueol. ICUB	021/13
Promoció	
Execució de l'obra	
Execució de la intervenció	Actium Patrimoni Cultural, SL
Direcció tècnica	Miquel Gea Bullich Esteve Nadal Roma
Lloc de la intervenció	Hospital de la Santa Creu i Sant Pau de Barcelona (Pavelló de Sant Salvador), carrer de Sant Antoni Maria Claret, 167-171 / carrer de Sant Quintí, 55-95 / carrer del Mas Casanovas, 70-90 i carrer de Cartagena, 334-372.
Població i comarca	Barcelona, El Barcelonès
Coordenades UTM (ETRS89 31N)	X = 431130.10 / Y = 4585005.45 / Z = 53.30 msnm
Paraules clau	Hospital de la Santa Creu i Sant Pau Claveguera segle XIX
Resum	Les tasques de control arqueològic de les rases per a la col·locació dels desguassos corresponents a la recollida d'aigües pluvials del pavelló de Sant Salvador han permès documentar diversos trams del clavegueram corresponents a l'edifici.

Intervenció arqueològica

Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (Pavelló de Sant Salvador)
carrer de Sant Antoni Maria Claret, 167-171 / carrer de Sant Quintí, 55-95 /
carrer del Mas Casanovas, 70-90 i carrer de Cartagena, 334-372
Barcelona, el Barcelonès

1. SITUACIÓ

L'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, es troba localitzat al districte d'Horta-Guinardó de Barcelona en la confluència dels districtes de Gràcia i Nou Barris, entre els carrers de Sant Antoni Maria Claret, Sant Quintí, del Mas Casanovas i de Cartagena.

El complex ocupa un total de nou illes de l'eixample, amb l'eix orientat nord-sud, conformant un romb, en direcció al Temple de la Sagrada Família seguint l'avinguda de Gaudí.

Les coordenades UTM (Datum ED50, fus 31N) de la part central del Pavelló de l'Administració són:

$$X = 431087.50 / Y = 4585015.75 / Z = 56.40 \text{ msnm}$$

2. MARC GEOGRÀFIC I GEOLÒGIC

Situada a menys de dos-cents quilòmetres de la frontera amb França, Barcelona és una ciutat oberta al Mediterrani, causant del clima i les temperatures agradables de la capital catalana.

A més del mar, la muntanya també forma part del paisatge de Barcelona. La ciutat, de 100,4 quilòmetres quadrats, està envoltada per la serralada de Collserola a l'oest i la muntanya de Montjuïc, que s'aixeca vora el litoral.

Tot de petit turons, com el de Monterols, el Putget, el Carmel, la Rovira i la Peira, s'aixequen al pla de Barcelona, delimitat per dos rius, el Llobregat al sud i el Besòs al nord¹.

La serra de Collserola, així com els turons de Monterols, el Putget, el Carmel i la Rovira són formats per pissarres i gresos intruïts per granitoides i, localment, per calcàries; totes aquestes roques d'edat paleozoica. Un sistema de falles esglaona aquests conjunts de roques fins a sota el mar.

Als graons més baixos, sobre les roques paleozoiques, hi ha dipòsits més moderns, del Neogen, en concret del Miocè, amb abundats restes fòssils marins que es poden observar a Montjuïc, i del Pliocè, que afluïren en petits relleus com el Mont Taber, primigeni assentament romà de la ciutat.

Al pla de Barcelona tots els materials paleozoics, miocens i pliocens són recoberts per dipòsits del Quaternari antic o Plistocè damunt dels quals hi ha materials més recents, del Holocè.

Al peu de la serra de Collserola aquests dipòsits són formats per arrossegalls procedents d'aquests relleus i a la part baixa de la ciutat per dipòsits de platja o d'antigues maresmes, que

¹ Ajuntament de Barcelona, http://w3.bcn.cat/turisme/0,4022,495525130_543993761_1,00.html, data de consulta 17 de setembre de 2013

Intervenció arqueològica

Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (Pavelló de Sant Salvador)
carrer de Sant Antoni Maria Claret, 167-171 / carrer de Sant Quintí, 55-95 /
carrer del Mas Casanovas, 70-90 i carrer de Cartagena, 334-372
Barcelona, el Barcelonès

permeten reconstruir el traçat del litoral en diferents moments del passat. A banda i banda del pla de Barcelona, i separats per Montjuïc, s'estenen els deltes del Llobregat i del Besòs².

El Barri de la Sagrada Família on s'aixeca l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau pertany al Eixample. Està delimitat pel passeig de Sant Joan, la Gran Via de les Corts Catalanes i els carrers Dos de Maig i de Sant Antoni Maria Claret. Limita amb els barris de Dreta de l'Eixample i Fort Pienc, i els districtes de Gràcia, Horta-Guinardó, i Sant Martí.

És un barri de tipus residencial, comercial i de negocis però fins a la segona meitat del segle XX hi hagué una important presència industrial, un exemple és l'antiga Fàbrica Damm. L'antic mercat de la Sagrada Família va ser abans de 1936 la fàbrica de General Motors a Barcelona. I on ara hi ha el poliesportiu municipal, hi havia la fàbrica tèxtil SAFA.

Els eixos comercials més importants es situen a l'entorn del temple, amb les places de la Sagrada Família i la de Gaudí, a l'Avinguda Gaudí, i al mercat de la Sagrada Família entre els carrers Provença, Padilla i Mallorca.

Abans de la guerra civil espanyola, la zona central del barri (Marina/València) era anomenada coma "Poblet", donada la concentració d'habitatges i cases, enmig de una zona més aviat agrícola³.

3. CONTEXT HISTÒRIC I ARQUEOLÒGIC

3.1. Context històric

La gènesi dels barris extramurs⁴

Durant el segle XVIII la relació existent entre la ciutat de Barcelona i els pobles dels voltants era molt intensa. Del portal de Sant Antoni sortia el camí cap a Sants, i del portal de l'Àngel el camí de Gràcia. El trànsit era tan tal que es van instal·lar serveis regulars de cotxes de cavalls. El 1824 es van plantar quatre fileres d'arbres al voltant del vell camí de Gràcia, que es convertí en un passeig tant per als barcelonins com per als graciencs. Més tard, es van construir jardins amb berenadors i locals a l'aire lliure on es feia teatre, balls i concerts de música i atraccions.

Entre el 1854 i el 1856 s'aconsegueix enderrocar les muralles en un curt període de govern progressista, però fins al 1858 no es va permetre de fer un pla per eixamplar urbanísticament la ciutat.

Va ser l'any 1859 quan el consistori barceloní va convocar un concurs de projectes urbanístics, del qual va sorgir guanyador el de l'arquitecte Rovira i Trias. Paral·lelament, el govern central en va encarregar un altre a l'enginyer Ildefons Cerdà, un pla que va imposar per un decret que anul·lava la decisió de l'Ajuntament de Barcelona. Aquella intromissió centralista no va agradar gens a la ciutat, malgrat que establia un projecte millor. El Pla Cerdà aprovat es va rebutjar per

² IGC, http://www.igc.cat/web/files/201010_igc_racab_plafo_fabra.pdf, data de consulta 17 de setembre de 2013

³ Viquipèdia, http://ca.wikipedia.org/wiki/Sagrada_Fam%C3%ADlia_%28Eixample%29, data de consulta 17 de setembre de 2013

⁴ Extret de <http://www.bcn.cat>, data de consulta 17 de setembre de 2013

Intervenció arqueològica

Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (Pavelló de Sant Salvador)
carrer de Sant Antoni Maria Claret, 167-171 / carrer de Sant Quintí, 55-95 /
carrer del Mas Casanovas, 70-90 i carrer de Cartagena, 334-372
Barcelona, el Barcelonès

la mesura centralista del govern i pel gran nombre d'espais "desaprofitats" en jardins. El seu pla no es destinava, només, a l'espai que avui ocupa el districte de l'Eixample; va plantejar un eixample entre Montjuïc i el riu Besòs, incloent-hi el terme de Sant Martí.

L'Eixample es va construir en els anys de la industrialització de Catalunya, a la darrera del segle XIX i començament del XX. La part central, la dreta de l'Eixample, va ser el barri de la burgesia que va introduir a casa seva un estil propi, el modernisme, reflex d'aquell moment. Malgrat concentrar-se en aquesta zona un bon nombre dels edificis significatius, la resta dels que hi havia també a altres barris com el Fort Pienc, la Sagrada Família, Sant Antoni o l'esquerra de l'Eixample, van ser influïts per aquest corrent. Tot l'Eixample constitueix un conjunt arquitectònic modernista únic a Europa.

Cerdà amb el seu pla volia dissenyar una ciutat igualitària, on no es diferenciessin uns barris dels altres per les condicions de vida imposades. Els mateixos serveis es preveien uniformement per a tots els racons.

Es basava en una gran xarxa de carrers perpendiculars i travessers. Tots ells uniformes, excepte dues vies esbiaixades superposades -la Diagonal i la Meridiana- i la Gran Via de les Corts Catalanes. El punt on es trobaven aquests eixos era el gran centre de comunicacions de l'Eixample, en el qual es preveia una gran plaça, la de les Glòries Catalanes. Amb un gran rigor, va preveure el repartiment uniforme de zones de serveis, com ara mercats, centres socials i esglésies, i uns grans parcs de districte.

Les illes no eren ben bé quadrades, ja que, per facilitar la visibilitat, a les cantonades es tallaven els angles en forma de xamfrà. A l'interior de cada una només es permetia construir en un o dos costats, i la resta de l'espai es deixava per al jardí dels veïns. Les cases no havien de tenir més de tres pisos d'alçada (16m.), ni tampoc no havien de ser gaire profundes. Cerdà ho va establir així perquè considerava que la salut dels ciutadans depenia de poder viure en unes cases ben il·luminades per en les quals circulés l'aire net dels jardins que les havien d'envoltar per tot arreu.

Pel que fa als jardins, a més dels arbres dels carrers i els jardins de cada illa de cases, a cada barri es feia un gran parc de quatre a vuit illes d'extensió. A més a més, a la zona del Poblet, avui barri de la Sagrada Família, hi preveia un gran hipòdrom i un gran bosc a l'extrem de llevant de la ciutat, a la riba del Besòs. Igualment es preveien tres hospitals fora de la trama de carrers.

Tot i que en aquell moment era difícil d'imaginar-se l'existència de l'automòbil, es va deixar carrers espaiosos, per on podien circular els carros, els cotxes i els tramvies de cavalls.

La Dreta de l'Eixample va ser el sector on començà a materialitzar-se el projecte d'Ildefons Cerdà. S'estén entre els carrers de Balmes -constituït durant molts anys en barrera, pel pas a cel obert del tren de Sarrià- i el Passeig de Sant Joan, una de les vies muntanya-mar bàsiques del projecte de Cerdà.

El primer grup d'habitatges es va construir a l'actual encreuament dels carrers del Consell de Cent i Roger de Llúria. La Dreta de l'Eixample inicialment acollí algunes implantacions industri-

Intervenció arqueològica

Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (Pavelló de Sant Salvador)
carrer de Sant Antoni Maria Claret, 167-171 / carrer de Sant Quintí, 55-95 /
carrer del Mas Casanovas, 70-90 i carrer de Cartagena, 334-372
Barcelona, el Barcelonès

als importants, com la fàbrica Elizalde, una de les primeres d'Espanya en fabricar automòbils i motors.

De mica en mica, però, es va convertir en el barri en el qual s'ubicava preferentment la residència burgesa, amb l'esclat artístic del modernisme representat per edificis tan destacats com la Pedrera, la Casa Batlló i la Casa Amatller, entre molts altres.

Juntament amb la residència, i sovint desplaçant-la, l'activitat econòmica terciària s'hi anà localitzant cada vegada amb més força: comerç, oficines, seus d'empreses, cinemes, teatres, etc, especialment a la zona més central (entre Lúria i Balmes) i entorn el potent eix del Passeig de Gràcia, que seguia l'antic camí que unia la ciutat emmurallada amb el municipi de Gràcia. Aquest eix segueix sent avui el centre del dinamisme econòmic i la projecció comercial de la ciutat.

És a remarcar el fet que la Plaça de Catalunya no estava prevista al Pla Cerdà. Aquest "oblit" quedà corregit per la força dels fets: la seva posició de frontissa entre la ciutat vella i el nou Eixample la constituïa de forma natural en el centre neuràlgic de la ciutat; el pas dels anys no ha fet sinó refermar-ho.

Més enllà del límit de la dreta de l'Eixample, a la part alta, hi ha el barri de la Sagrada Família, que abans es coneixia com el Poblet. El Poblet era un veïnat que durant molts anys es va reduir a camps, amb un petit nucli de cases baixes situades al voltant de l'actual carrer de València. No va arribar a tenir una certa entitat fins als primers anys del segle XX, com a barri obrer a l'entorn de moltes indústries.

El que avui li dóna personalitat és el temple de la Sagrada Família. Va ser encarregat com a temple expiatori i es va projectar el 1881 en uns terrenys del terme de Sant Martí, quan al seu voltant tot eren camps. El projecte va ser encarregat inicialment a l'arquitecte Francesc de Paula Villar i el va continuar un jove i llavors poc conegut arquitecte anomenat Antoni Gaudí, que es va fer càrrec de les obres quan tot just es començava a construir la cripta d'estil neogòtic. Actualment el temple és l'obra de Gaudí més coneguda arreu del món i el lloc més visitat pels turistes de la ciutat.

L'avinguda de Gaudí travessa el barri, unint la Sagrada Família amb una altra obra cabdal del modernisme català: l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, de Lluís Domènech i Montaner. Ambdós edificis declarats Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO.

Casa Milans o Torre Xifré⁵

Dels masos existents en el vessant del turó de la Rovira, destacava la casa Milans o Torre Xifré tal i com deixava constància Victor Balaguer en la seva "Guía de Barcelona a Granollers por el Ferro-carril", de l'any 1857

⁵ Carme Martín Falcón, Memòria dels barris, "Un barri únic al món", en <http://memoriadelsbarris.blogspot.com.es/search/label/Guinard%C3%B3%20-%20masies>. Data de consulta 27 de març de 2013

Intervenció arqueològica

Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (Pavelló de Sant Salvador)
carrer de Sant Antoni Maria Claret, 167-171 / carrer de Sant Quintí, 55-95 /
carrer del Mas Casanovas, 70-90 i carrer de Cartagena, 334-372
Barcelona, el Barcelonès

“Aquella casa blanca que veis asomar allà en la falda de la muntanya, es la llamada torre de Milans, propiedad hoy de D. José Xifré, quien está haciendo en ella grandes mejoras para convertirla en un delicioso sitio de recreo”⁶

Làmina 1. La Torre de Xifré, situada als terrenys comprats per l'Hospital, vista des de la Travessera Baixa de Gràcia, En: *De Santa Creu a Sant Pau, El llegat de Pau Gil, 1892-1913 (IV) La gestació de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau*, <http://desantacreuasantpau.blogspot.com.es/search/label/Llegat%20de%20Pau%20Gil>, data de consulta: 4 de juliol de 2013

Finançament de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau⁷

Pau Gil i Serra va néixer a Barcelona el 30 de desembre de 1816. El seu pare, Pere Gil i Babot, era un comerciant tarragoní, que va ser diputat a les Corts espanyoles de 1836, 1839 i 1843, i que a més va destacar per ser un important home de negocis. Els germans Gil i Serra: Pere, Pau, Claudi i Josep residien a París on participaven en els negocis del seu pare. Les activitats familiars eren molt diverses i d'una gran importància: comerç navilier, constructors de ferrocarrils, fundadors de Catalana de Gas, de la Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de Barcelona, i d'una casa de banca a París.

Pau Gil des de molt jove va viatjar per nombrosos països europeus, adquirint coneixements tècnics i financers alhora que es convertia en un amant de l'art.

Quan el seu germà Pere va morir, va ser Pau qui el va succeir en la direcció de la *Banque Gil* de París i la va dirigir personalment al llarg de la seva vida.

⁶ Victor Balaguer, *Guía de Barcelona a Granollers por el ferro-carril*, Barcelona, 1857

⁷ Arqueociència Serveis Culturals, SL, *Estudi Històric de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau*, Manresa, 2006, inèdit

Intervenció arqueològica

Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (Pavelló de Sant Salvador)
carrer de Sant Antoni Maria Claret, 167-171 / carrer de Sant Quintí, 55-95 /
carrer del Mas Casanovas, 70-90 i carrer de Cartagena, 334-372
Barcelona, el Barcelonès

Va aconseguir reunir una gran fortuna. Sempre va mantenir estretes relacions amb la seva terra natal, i potser aquest fet li va fer saber les necessitats hospitalàries que Barcelona tenia en aquell temps.

Pau Gil no va trobar cap membre de la família que volgués succeir-lo en els negocis a la seva mort. És per això que en el seu testament, dictat el 17 de setembre de 1892, es parla de la liquidació de la banca esmentada, i la donació de 4 milions de pessetes per tal de construir un hospital model a Barcelona amb una sola condició, que portés el seu nom patronímic, Sant Pau. Els senyors Joan Ferrer i Vidal i Manuel Maria de Sivate i Llopart, dos barcelonins de nissaga, van ser els escollits per fer de marmessors del seu llegat.

Pau Gil i Serra va morir a París el dia 30 d'abril de 1896. Seguint les instruccions expressades, els marmessors compren un terreny que pertanyia a l'antiga Torre Xifré, en el barri barceloní del Guinardó, propietat de les senyores Maria Marquès de Gironès i Josepa Marquès de Julià, davant el Notari Manuel Borràs de Palau. El 1901, després d'un polèmic concurs, el projecte s'encarrega al prestigiós arquitecte Lluís Domènech i Muntaner. El 15 de gener de 1902 es posà la primera pedra del nou Hospital de Sant Pau.

L'any 1911 s'aturen les obres de l'Hospital perquè s'exhaureix l'import total del llegat de Pau Gil. Amb aquests diners s'havien comprat 36.000 metres quadrats de terreny i construït el gran pavelló d'administració, dos petits pavellons d'observació i reconeixement (Sant Jordi i Santa Apol·lònia), cinc pavellons d'infermeria d'un pis i semisoterrani (Sant Salvador, Sant Leopold, la Puríssima, el Carme, la Mercè), un pavelló d'infermeria de dos pisos i semisoterrani (Mare de Déu de Montserrat), i la Casa d'Operacions (Sant Cosme i Sant Damià).

Després d'exhaurir-se el llegat de Pau Gil varis van ser els mecenes que van col·laborar econòmicament, i de forma desinteressada, en la construcció dels nous pavellons de l'Hospital de la Santa Creu i de Sant Pau, donacions i obres que es van portar a terme entre els anys 1914 i 1944.

Entre els més destacats Rafael Rabell i la seva filla Concepció Rabell qui finançaren el pavelló de Sant Rafael. El pavelló de Sant Manuel, es construirà gràcies al llegat de Manuel Mariné i Molins. El Dr. Daniel Girona i Llagostera i la seva muller Maria Quintana finançaren el pavelló de Santa Victòria, amb ajuda d'altres inversors menors. El pavelló de l'Assumpció fou pagat per Lluïsa Rabell de Patxot, en memòria de la seva mare Assumpció. El pavelló de Sant Carles i Santa Francesca gràcies al llegat de la senyora Francesca Balart, vídua de Carles Baró. Frederic Benassat i Consol Vives aportaren els diners per la construcció del pavelló de Sant Frederic. El Dr. Francesc Fàbregas i la seva muller Faustina Mata finançaren la construcció del pavelló de Santa Faustina. Finalment el governador civil de Barcelona, Antonio F. de Correa Veglison, donà una quantitat de diners per bastir el pavelló de Sant Antoni, ja a l'any 1944.

Intervenció arqueològica

Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (Pavelló de Sant Salvador)
carrer de Sant Antoni Maria Claret, 167-171 / carrer de Sant Quintí, 55-95 /
carrer del Mas Casanovas, 70-90 i carrer de Cartagena, 334-372
Barcelona, el Barcelonès

La Construcció de l'Hospital⁸

El projecte d'hospital de la Santa Creu i Sant Pau, és en realitat l'exponent d'un projecte d'arquitectura hospitalària basada en formulacions higienistes que havia estat el principal corrent ideològic que impregnava la medicina europea i espanyola des del segle XIX i que es fonamentava en la separació, l'aïllament i un entorn asèptic.

El mateix Lluís Domenech i Muntaner es va documentar sobre aquesta corrent de la medicina, amb visites a altres centres de la geografia europea. Però el referent directe és l'Institut Pere Matas de Reus, obra seva portada a terme entre els anys 1897 i 1912 i que reuneix tots els preceptes d'aquesta corrent hospitalària.

El 18 de gener de 1902 es col·locava la primera pedra del que serien els pavellons de l'Hospital de Sant Pau. Assistiren a l'acte els representants de les autoritats civil, militar, municipal i eclesiàstica, de l'Administració de la Junta de l'Hospital de la Santa Creu, de la Casa Provincial de la Caritat i de l'Acadèmia de Medicina.

En aquesta cerimònia es va posar en el forat de la pedra, un tub de vidre commemoratiu de l'esdeveniment que contenia un pergami policromat firmat pels representants de l'Església, de l'Ajuntament, de l'Administració de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, dels diaris locals, dels marmessors de Pau Gil i de Lluís Domènech i Montaner, així com també monedes d'or i plata diverses, i diferents diaris del dia. Oficià la cerimònia el Dr. D. Francisco Pol, Mestre Escuela de la Catedral Basílica, en nom del Cardenal Casañas.

A l'agost del 1902 el contractista Josep Gabriel començà el moviment de terres de tots els pavellons que pertanyien a l'hospital de Sant Pau. Aquests moviments de terra durarien fins el juny del 1904.

Al març del 1905 el contractista Francesc Vilagut començà la construcció de tots els pavellons que es prolongaria fins el 1910.

Als terrenys adquirits pels marmessors hi havia construïda en aquells moments una antiga bòbila. Domènech i Muntaner exposà la conveniència de posar-la en funcionament per fabricar els maons que servirien per a la construcció dels pavellons, en comptes de portar-los de fora. També proposà aprofitar la terra que s'extreia de l'excavació dels soterranis i galeries per a confeccionar dits maons.

Entre el 1909- i 1911 es procedí a la plantació de les primeres espècies vegetals que configurarien el jardí. Bàsicament arbres de tipus caducifoli, til·lers i castanyers, que envoltaven el passeig central, i que al perdre la fulla permeten escalfor al hivern i frescor a l'estiu.

⁸ Per a un estudi més exhaustiu podeu consultar l'estudi històric citat anteriorment.

Intervenció arqueològica

Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (Pavelló de Sant Salvador)
carrer de Sant Antoni Maria Claret, 167-171 / carrer de Sant Quintí, 55-95 /
carrer del Mas Casanovas, 70-90 i carrer de Cartagena, 334-372
Barcelona, el Barcelonès

Al 1911 es procedia també al trasllat i muntatge de la façana de l'antiga capella de Santa Marta, ubicada al barri de la Ribera, i que els esforços de la M.I.A. havien aconseguit salvar de l'enderroc i traslladar a l'Hospital, incorporant-la com a façana del pavelló de les cuines.

La construcció de l'Hospital estigué acompanyada d'una important campanya propagandística en contra, duta a terme especialment des de la premsa, on apareixien caricatures i sàtires constantment, contra les figures dels marmessors i especialment contra la figura de Domènech i Montaner.

La distribució en pavellons resultava prou xocant als barcelonins que tot i els esforços per modernitzar-se només estaven familiaritzats amb els hospitals de tipus "escorialescs"; la concentració de serveis i comunicacions sota terra els devia ser inconcebible. Per contra, per part de la classe mèdica tot eren elogis, el nou edifici no tan sols permetia aplicar els avenços mèdics, sinó que el malalt es recuperés en un ambient de pau i benestar, molt proper al dels balnearis burgesos.

Els pavellons previstos per l'Hospital de Sant Pau serien 10, que rebrien una identificació feta per un número romà, acompanyada de la lletra de la seva situació topogràfica "E", "O", depenent si s'aixecava a l'Est o a l'Oest. Posteriorment, quan l'Administració de l'Hospital de la Santa Creu absorbí la totalitat dels pavellons, se'ls atorgaren noms de sants. Fins a l'actualitat, no s'ha pogut esbrinar si el nom dels sants atorgats a cada pavelló responen a algun tipus de lògica, o bé foren atorgats per decisió arbitrària.

El 25 d'abril de 1913, la Junta Administrativa de Santa Creu, amb l'aprovació de la marmessoria de Pau Gil, entrava en possessió dels terrenys i pavellons aixecats fins al moment, amb la condició de continuar la construcció i encarregar-se de la posada en marxa i l'administració.

Pavelló de Sant Salvador

Aquest edifici correspon al projecte de Domènech i Montaner per a l'Hospital de Sant Pau construït gràcies al llegat de Pau Gil, tot i acabar-se quan ja el llegat s'havia exhaurit. Segons el projectat, aquest edifici fou destinat inicialment a Cirurgia general. Els darrers anys, però, ha estat destinat al servei de Unitat de Cures Intensives i de Semi-crítics.

La construcció del pavelló de Sant Salvador s'inicia l'any 1902 i finalitza vers el 1918. Posteriorment, es coneixen diverses actuacions en l'edifici; així, l'any 1958 es procedí a la instal·lació d'un ascensor monta-càrregues. Més endavant, entre els anys 1984-1985 es va procedir a rehabilitar part de l'edifici⁹.

⁹ Arqueociència Serveis Culturals, SL, *Estudi Històric de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau*, Manresa, 2006, inèdit

Intervenció arqueològica

Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (Pavelló de Sant Salvador)
carrer de Sant Antoni Maria Claret, 167-171 / carrer de Sant Quintí, 55-95 /
carrer del Mas Casanovas, 70-90 i carrer de Cartagena, 334-372
Barcelona, el Barcelonès

3.2. Context arqueològic.

Són varies les intervencions arqueològiques efectuades al complex hospitalari i entorn proper. D'entre aquestes cal destacar les efectuades en diverses fases prèvies a l'actual obra:

- L'any 2009 i sota la direcció de Daniel Vázquez es va realitzar un control i seguiment arqueològic de les obres realitzades en el recinte de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau¹⁰ i als carrers que l'envolten (Sant Antoni M. Claret 167-171, carrer de Sant Quintí, 55-95, carrer del Mas Casanovas 70-90 i carrer de Cartagena, 334-372), donant un resultat positiu quant a la documentació de restes arqueològiques:¹¹

D'aquesta intervenció de l'any 2009 tenim evidències de cronologia d'època romana tardorepublicana/altoimperial, amb nivells de formació natural però amb presència de material ceràmic ibèric i romà i nivells de formació antròpica amb materials altoimperials.

La presència d'aquests nivells fa pensar en la possible existència d'una petita unitat d'explotació agrícola o assentament rural, ja sigui en aquesta mateixa zona o en les proximitats, en cronologies d'època tardo-republicana.

Pels materials recuperats, sembla que ens trobarien davant d'unes estructures en la plana de clara tradició ibèrica.

També es van documentar estructures anteriors a la construcció de l'Hospital, com una estructura d'ús agrari amortitzada al segle XIX (sitja), i també edificacions posteriors a la sitja i anteriors a l'edificació de l'Hospital, com són algunes fonamentacions, una pavimentació, clavegueres i un pou cec, pròpies d'una edificació d'hàbitat.

En aquesta intervenció també van ser localitzades tres inhumacions corresponents a tres tipus de ritual ben diferenciats: enterrament primari en estructura contenidora (tipus taüt), enterrament primari en fossa simple i enterrament secundari. Malgrat tot, la manca d'una estratigrafia clara no va permetre situar cronològicament els tres enterraments.¹²

- L'any 2011 es va portar a terme una intervenció arqueològica al voltant del pavelló de l'Administració on es van localitzar tot un seguit d'estructures de diversa cronologia. Entre aquestes cal destacar la presència de cinc sitges amb un ventall cronològic des d'època ibèrica a època romana. Algunes d'elles es troben alineades amb la localitzada a la present intervenció.

¹⁰ En endavant HSCSP

¹¹ Daniel Vázquez, "Informe de la intervenció arqueològica preventiva a l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, (Barcelona, el Barcelonès), setembre – desembre de 2009", Codi 097/07, CODEX, Barcelona, 2010, inèdit

¹² Paz Balaguer Nadal, "Intervenció antropològica a l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau", ESTRATS, 2009, inèdit

Intervenció arqueològica

Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (Pavelló de Sant Salvador)
carrer de Sant Antoni Maria Claret, 167-171 / carrer de Sant Quintí, 55-95 /
carrer del Mas Casanovas, 70-90 i carrer de Cartagena, 334-372
Barcelona, el Barcelonès

Coetànies del complex hospitalari són un seguit d'estructures relacionades amb la canalització d'aigües, de la mateixa factura que les documentades en els treballs actuals a l'interior del recinte.

Altres estructures són d'una cronologia anterior a l'actual edifici i relacionades també amb la conducció d'aigua¹³.

L'any 2012 amb motiu de les obres de rehabilitació del Pavelló de l'Administració de l'HSCSP, van ser identificades nombroses canalitzacions i dipòsits amortitzats, pertanyents al complex hospitalari, així com dos sitges i una estructura indeterminada d'època ibèrica. El material ceràmic recuperat ens situa entorn la segona meitat del segle II, primera meitat del segle I aC.¹⁴

4. MOTIVACIÓ I OBJECTIUS

La intervenció és motivada pel projecte de rehabilitació del Pavelló de Sant Salvador que comporta la recollida de les aigües pluvials i la connexió dels baixants amb els col·lectors situats a l'exterior de l'edificació. L'aparició de restes arqueològiques en anteriors fases constructives i la catalogació de l'edifici com a BCIN i com a patrimoni mundial per la UNESCO reafirmaven la necessitat d'un control arqueològic.

5. FONAMENTS DE DRET

La intervenció és de caràcter preventiu, atenent la Llei 9/1993 30 de setembre del Patrimoni Cultural Català (DOGC 1807 de l'11 d'octubre de 1993) i el Decret 78/2002 de 5 de març del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic (DOGC 3594 de 13 de març de 2002).

El conjunt arquitectònic està declarat Monument Històric Artístic d'Interès Nacional pel Reial Decret 1719/1978; 19/05 BOE 1978.07.08 i amb la fitxa 716 del Catàleg del Patrimoni Històric Artístic de la ciutat de Barcelona.

Ha estat declarat Patrimoni Mundial per la UNESCO amb l'expedient 804-2 de 4 desembre de 1997.

¹³ Isabel Pereira Hernández, "Informe de la intervenció arqueològica preventiva a l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, Barcelona, el Barcelonès", CODEX, Barcelona, 2011, inèdit.

¹⁴ Oscar de Castro López, Esteve Nadal Roma, "Memòria científica. Intervenció arqueològica a l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, Pavelló de l'Administració. carrer de Sant Antoni Maria Claret, 167-171 / carrer de Sant Quintí, 55-95 / carrer del Mas Casanovas, 70-90 i carrer de Cartagena, 334-372, Barcelona, el Barcelonès", ACTIUM, Alella, 2012, inèdit

Intervenció arqueològica

Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (Pavelló de Sant Salvador)
carrer de Sant Antoni Maria Claret, 167-171 / carrer de Sant Quintí, 55-95 /
carrer del Mas Casanovas, 70-90 i carrer de Cartagena, 334-372
Barcelona, el Barcelonès

6. TREBALLS REALITZATS

El control arqueològic ha consistit en el seguiment de la realització de sis rases situades en els extrems del Pavelló de Sant Salvador. La realització d'aquestes rases ha permès determinar la nul·la existència de restes d'interès arqueològic en tres d'elles (Rasa 1, 2 i 3) mentre que en les rases 4, 5, 6 i 7 s'han pogut localitzar diversos trams del clavegueram original del pavelló de Sant Salvador.

Les estructures identificades van ser excavades (dins els límits d'afectació d'obra previstos) i degudament documentades, mitjançant registre fotogràfic i planimètric, amb personal qualificat de l'empresa Actium Patrimoni Cultural, SL.

7. METODOLOGIA

Registre estratigràfic

La metodologia utilitzada per aquesta intervenció es basa en el mètode de registre Harris / Carandini, que consisteix en el registre objectiu i en la documentació exhaustiva de restes i estrats, utilitzant per això un model de fitxes específiques.

Topografia i planimetria

Les restes s'han vinculat geogràficament amb les coordenades UTM (ED50), per tal de documentar i facilitar la interpretació de la seqüència estratigràfica. La topografia i la planimetria han estat tractats informàticament amb programari CAD.

Documentació fotogràfica

Per tal de deixar una constància visual dels treballs realitzats, així com de les restes aparegudes, s'ha realitzat un registre fotogràfic exhaustiu en format digital d'alta resolució.

8. RESULTATS DE LA INTERVENCIÓ

Rasa 1

Situada a l'exterior nord-est del Pavelló de St. Salvador, presenta unes dimensions de 8 metres de llargada, 0'70 metres d'amplada i entre 0'80 – 1'20 metres de fondària. El control arqueològic d'aquesta rasa no ha permès documentar cap tipus d'estructura d'interès arqueològic.

Rasa 2

Situada a l'interior del Pavelló de St. Salvador (costat est), presenta unes dimensions de 15 metres de llargada, entre 0'40-0'60 metres d'amplada i entre 0'45 – 0'60 metres de fondària. El control arqueològic d'aquesta rasa no ha permès documentar cap tipus d'estructura d'interès arqueològic.

Intervenció arqueològica

Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (Pavelló de Sant Salvador)
carrer de Sant Antoni Maria Claret, 167-171 / carrer de Sant Quintí, 55-95 /
carrer del Mas Casanovas, 70-90 i carrer de Cartagena, 334-372
Barcelona, el Barcelonès

Rasa 3

Situada a l'interior del Pavelló de St. Salvador (costat est), presenta unes dimensions de 17 metres de llargada, entre 0'40-0'60 metres d'amplada i entre 0'45 – 0'60 metres de fondària. El control arqueològic d'aquesta rasa no ha permès documentar cap tipus d'estructura d'interès arqueològic.

Rasa 4

Situada a l'interior del Pavelló de St. Salvador (costat oest), presenta unes dimensions de 27 metres de llargada, entre 0'65 metres d'amplada i entre 0'45 – 0'60 metres de fondària. A l'interior d'aquesta rasa s'han identificat tres trams de claveguera (UE 05, UE 07 i UE 09) construïdes amb maons massissos de 15x30x3 cm lligats amb morter. Aquestes estructures fan 0'50m d'amplada i aproximadament 0'50m de fondària i corresponen a la xarxa de clavegueram del Pavelló de Sant Salvador construït a inicis del segle XX (1902-1918).

Rasa 5

Situada a l'interior del Pavelló de St. Salvador (costat est), presenta unes dimensions de 4'17 metres de llargada, entre 0'40-0'60 metres d'amplada i entre 0'45 – 0'60 metres de fondària. El control arqueològic d'aquesta rasa no ha permès documentar cap tipus d'estructura d'interès arqueològic.

Rasa 6

Situada a l'interior del Pavelló de St. Salvador (costat oest), presenta unes dimensions de 6'70 metres de llargada, entre 0'72 – 0'40 metres d'amplada i entre 0'45 – 0'60 metres de fondària. A l'interior d'aquesta rasa s'han identificat tres trams de la claveguera UE 11 construïda amb maons massissos de 15x30x3 cm lligats amb morter. Aquesta estructura fa 0'50m d'amplada i aproximadament 0'50m de fondària i correspon a la xarxa de clavegueram del Pavelló de Sant Salvador construït a inicis del segle XX (1902-1918).

Rasa 7

Situada a l'interior del Pavelló de St. Salvador (costat oest), presenta unes dimensions de 5'93 metres de llargada, 0'40 metres d'amplada i entre 0'45 – 0'60 metres de fondària. A l'interior d'aquesta rasa s'han identificat tres trams de la claveguera UE 11 construïda amb maons massissos de 15x30x3 cm lligats amb morter. Aquesta estructura fa 0'50m d'amplada i aproximadament 0'50m de fondària i correspon a la xarxa de clavegueram del Pavelló de Sant Salvador construït a inicis del segle XX (1902-1918).

Intervenció arqueològica

Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (Pavelló de Sant Salvador)
carrer de Sant Antoni Maria Claret, 167-171 / carrer de Sant Quintí, 55-95 /
carrer del Mas Casanovas, 70-90 i carrer de Cartagena, 334-372
Barcelona, el Barcelonès

9. CONCLUSIONS

Els treballs de seguiment arqueològic de les rases i rebaixos previstos en el projecte d'obra han permès determinar la nul·la existència de restes d'interès arqueològic pel que fa a les rases efectuades tant a l'exterior com a la vessant est del pavelló de Sant Salvador (rasa 1, 2 i 3). Per contra, les rases efectuades a la vessant oest de l'edifici (rasa 4, 6 i 7) han permès localitzar i documentar diversos trams del clavegueram original de l'edificació (UE 05, 07, 09 i 11). Per tant, cal situar-les cronològicament entre els anys 1902 i 1918; període en què es dugué a terme la construcció del pavelló de Sant Salvador. Cal remarcar que, en un moment indeterminat de la segona meitat del segle XX, la pavimentació actual de l'edifici va comportar l'eliminació de la coberta original d'aquest clavegueram. Així, es produí un canvi de funcionalitat d'aquestes estructures, atès que van ser reutilitzades com a galeries per a la col·locació dels distints serveis del Pavelló (cablejat de llum, aigua, etc.).

10. BIBLIOGRAFIA

- Arqueociència Serveis Culturals, SL. *Estudi Històric de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau*, Manresa, 2006, inèdit.
- Isabela Pereira Hernández, *Informe de la intervenció arqueològica a l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, Barcelona, el Barcelonès*, CODEX, Barcelona, 2011, inèdit.
- Paz Balaguer Nadal, *Intervenció antropològica a l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau*, ESTRATS, 2009, inèdit.
- Oscar de Castro López, Esteve Nadal Roma, "Memòria científica. Intervenció arqueològica a l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, Pavelló de l'Administració. carrer de Sant Antoni Maria Claret, 167-171 / carrer de Sant Quintí, 55-95 / carrer del Mas Casanovas, 70-90 i carrer de Cartagena, 334-372, Barcelona, el Barcelonès", ACTIUM, Alella, 2012, inèdit.
- Daniel Vázquez, "Informe de la intervenció arqueològica preventiva a l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, (Barcelona, el Barcelonès), setembre – desembre de 2009", Codi 097/07, CODEX, Barcelona, 2010, inèdit.
- Victor Balaguer, *Guía de Barcelona a Granollers por el ferro-carril*, Barcelona, 1857.
- *De Santa Creu a Sant Pau, El llegat de Pau Gil, 1892-1913 (IV). La gestació de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau*, <http://desantacreuasantpau.blogspot.com.es/search/label/Llegat%20de%20Pau%20Gil>, data de consulta: 4 de juliol de 2013.
- Carme Martín Falcón, Memòria dels barris, "Un barri únic al món", en <http://memoriadelsbarris.blogspot.com.es/search/label/Guinard%C3%B3%20-%20masies>. Data de consulta 27 de març de 2013.

Intervenció arqueològica

Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (Pavelló de Sant Salvador)
carrer de Sant Antoni Maria Claret, 167-171 / carrer de Sant Quintí, 55-95 /
carrer del Mas Casanovas, 70-90 i carrer de Cartagena, 334-372
Barcelona, el Barcelonès

- Ajuntament de Barcelona, http://w3.bcn.cat/turisme/0,4022,495525130_543993761_1,00.html, data de consulta 17 de setembre de 2013.
- IGC, http://www.iqc.cat/web/files/201010_iqc_racab_plafo_fabra.pdf, data de consulta 17 de setembre de 2013.
- Viquipèdia, http://ca.wikipedia.org/wiki/Sagrada_Fam%C3%ADlia_%28Eixample%29, data de consulta 17 de setembre de 2013.
- Extret de <http://www.bcn.cat>, data de consulta 17 de setembre de 2013

Intervenció arqueològica

Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (Pavelló de Sant Salvador)
carrer de Sant Antoni Maria Claret, 167-171 / carrer de Sant Quintí, 55-95 /
carrer del Mas Casanovas, 70-90 i carrer de Cartagena, 334-372
Barcelona, el Barcelonès

Actium®**ANNEX 1. DOCUMENTACIÓ ADMINISTRATIVA**

Expedient R/N 470 K121 NB-2013-1-9598: d'autorització de la intervenció arqueològica preventiva de control-excavació a: Hospital Santa Creu i Sant Pau-Pavelló de Sant Salvador (Carrers Sant Antoni M. Claret 167-171/ Sant Quintí 55-95/Mas Casanovas 70-90/Cartagena 334-372), Barcelona (Barcelonès), segons el procediment establert en l'article 14 i següents del Decret 78/2002, de 5 de març de 2002, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic.

Fets

1. En data 13 de març de 2013 (registre d'entrada núm. 000351/0401E) els senyors Jordi Bachs Ferrer, gerent de la Fundació Privada de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau i Josep Lluís Alay, Director de Patrimoni, Museus i Arxius de l'Ajuntament de Barcelona van sol·licitar una intervenció arqueològica preventiva al Pavelló de Sant Salvador del recinte històric de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (carrer de Sant Antoni M. Claret, 167-171 / de Sant Quintí, 55-95 / del Mas Casanovas, 70-90 / de Cartagena, 334-372) de Barcelona (Barcelonès), sota la direcció de Miquel Gea Bullich del 18 de març al 19 d'abril de 2013.
2. El dia 15 de març de 2013 la tècnica arqueòloga dels Serveis Territorials a Barcelona va emetre informe favorable sobre la sol·licitud esmentada.
3. El dia 15 de març de 2013 el Servei d'Arqueologia i Paleontologia va proposar autoritzar la intervenció.

Motivació

Acord Comissió territorial del Patrimoni Cultural de la Ciutat de Barcelona de 20 d'octubre de 2010. El projecte executiu per a la consolidació de les cobertes del pavelló de Sant Salvador. Substitució de les arquetes pluvials i instal·lació de noves canalitzacions per a la xarxa pluvial i de sanejament de l'edifici. Rehabilitació de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau de Barcelona.

Fonaments de dret

1. Article 47 i següents de la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català (DOGC núm. 1807).
2. Decret 78/2002, de 5 de març de 2002, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic (DOGC núm. 3594).
3. Decret 304/2011, de 29 de març, de reestructuració del Departament de Cultura (DOGC núm. 5849, de 31.3.2011); i Resolució CMC/254/2010, de 8 de gener, de delegació de competències de la persona titular de la Direcció General del Patrimoni Cultural en les persones directores dels Serveis Territorials del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació (DOGC núm. 5566, de 12.2.2010).

Resolució

Per tot això, **resolc:**

1. **Autoritzar** una intervenció arqueològica preventiva d'acord amb les següents dades i condicions:

Muntaner, 221
08036 Barcelona
Telèfon 933 63 28 70
Fax 933 63 28 78

Lloc de la intervenció: Pavelló de Sant Salvador de l' Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (carrers de Sant Antoni M. Claret, 167-171 / Sant Quintí, 55-95/ Mas Casanovas, 70-90 i Cartagena, 334-372).

Persona o institució autoritzada: Fundació Privada de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau.
Direcció de la intervenció arqueològica: Miquel Gea Bullich (ACTIUM).

Activitat autoritzada: control i excavació.

Termini de realització de la intervenció: del 18 de març al 19 d'abril de 2013

Lloc de dipòsit provisional de les restes: Museu d'Història de Barcelona.

La intervenció arqueològica o paleontològica autoritzada haurà de ser realitzada d'acord amb les disposicions de la Llei 9/1993, del patrimoni cultural català, i del Decret 78/2002, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic, així com en els termes descrits en la documentació presentada per a la tramitació de l' expedient.

El termini de dos anys previst per a la presentació de la memòria, s'entendrà que comença a comptar a partir del dia en què ha finalitzat la intervenció.

2. Notificar aquesta resolució, que no exhaureix la via administrativa, a la persona o entitat interessada i comunicar-li que contra aquesta pot interposar-hi recurs d'alçada davant el conseller de Cultura, en el termini d'un mes a comptar de l'endemà de la recepció d'aquesta notificació.

Notificar, així mateix, aquesta resolució a l'ajuntament del municipi afectat, i comunicar-li que contra aquesta pot interposar-hi recurs contenciós administratiu davant el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, en el termini de dos mesos a comptar de l'endemà de la recepció d'aquesta notificació. Potestativament, dins el mateix termini, podrà efectuar el requeriment previ previst a l'article 44 de la Llei 29/1998, de 13 de juliol, de la jurisdicció contenciosa administrativa.

P.d. Resolució CMC/254/2010, DOGC 12.2.2010

La directora

M. Àngels Torras Ripoll
Barcelona, 15 de març de 2013

Data 17 ABR, 2013

Faig constar que aquesta còpia²
reprodueix fidelment l'original.

Expedient R/N 470 K121 NB-2013-3-10036: d'autorització de la intervenció arqueològica preventiva de control i excavació a: Hospital Santa Creu i Sant Pau-Pavelló de Sant Salvador (Carrers Sant Antoni M. Claret 167-171/ Sant Quintí 55-95/Mas Casanovas 70-90/Cartagena 334-372), Barcelona (Barcelonès), segons el procediment establert en l'article 14 i següents del Decret 78/2002, de 5 de març de 2002, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic.

Antecedents

1. En data 13 de març de 2013 (registre d'entrada núm. 000351/0401E) els senyors Jordi Bachs Ferrer, gerent de la Fundació Privada de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau i Josep Lluís Alay, Director de Patrimoni, Museus i Arxius de l'Ajuntament de Barcelona van sol·licitar una intervenció arqueològica preventiva al Pavelló de Sant Salvador del recinte històric de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (carrer de Sant Antoni M. Claret, 167-171 / de Sant Quintí, 55-95 / del Mas Casanovas, 70-90 / de Cartagena, 334-372) de Barcelona (Barcelonès), sota la direcció de Miquel Gea Bullich del 18 de març al 19 d'abril de 2013, que fou resolta favorablement.

Fets

1. En data 11 de juliol de 2013 (registre d'entrada núm. 001041/0401E) els senyors Jordi Bachs Ferrer, gerent de la Fundació Privada de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau i Josep Lluís Alay, Director de Patrimoni, Museus i Arxius de l'Ajuntament de Barcelona van sol·licitar una pròrroga per a la intervenció arqueològica preventiva al Pavelló de Sant Salvador del recinte històric de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (carrer de Sant Antoni M. Claret, 167-171 / de Sant Quintí, 55-95 / del Mas Casanovas, 70-90 / de Cartagena, 334-372) de Barcelona (Barcelonès), sota la direcció d' Esteve Nadal Roma del 15 de juliol al 9 d'agost de 2013.
2. El dia 12 de juliol de 2013 la tècnica arqueòloga dels Serveis Territorials a Barcelona va emetre informe favorable sobre la sol·licitud esmentada.
3. El dia 12 de juliol de 2013 el Servei d'Arqueologia i Paleontologia va proposar autoritzar la intervenció.

Motivació

Acord Comissió territorial del Patrimoni Cultural de la Ciutat de Barcelona de 20 d'octubre de 2010. El projecte executiu per a la consolidació de les cobertes del pavelló de Sant Salvador. Substitució de les arquetes pluvials i instal·lació de noves canalitzacions per a la xarxa pluvial i de sanejament de l'edifici. Rehabilitació de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau de Barcelona.

Fonaments de dret

1. Article 47 i següents de la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català (DOGC núm. 1807).
2. Decret 78/2002, de 5 de març de 2002, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic (DOGC núm. 3594).

3. Decret 304/2011, de 29 de març, de reestructuració del Departament de Cultura (DOGC núm. 5849, de 31.3.2011); i Resolució CMC/254/2010, de 8 de gener, de delegació de competències de la persona titular de la Direcció General del Patrimoni Cultural en les persones directores dels Serveis Territorials del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació (DOGC núm. 5566, de 12.2.2010).

Resolució

Per tot això, **resolc**:

1. **Autoritzar** una intervenció arqueològica preventiva d'acord amb les següents dades i condicions:

Lloc de la intervenció Hospital Santa Creu i Sant Pau-Pavelló de Sant Salvador (Carrers Sant Antoni M. Claret 167-171/ Sant Quintí 55-95/Mas Casanovas 70-90/Cartagena 334-372), Barcelona (Barcelonès).

Persona o institució autoritzada: Fundació Privada de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau.

Direcció de la intervenció arqueològica: Esteve Nadal Roma (ACTIUM).

Activitat autoritzada: control i excavació.

Termini de realització de la intervenció: del 15 de juliol al 9 d'agost de 2013.

Lloc de dipòsit provisional de les restes: Museu d'Història de Barcelona.

La intervenció arqueològica o paleontològica autoritzada haurà de ser realitzada d'acord amb les disposicions de la Llei 9/1993, del patrimoni cultural català, i del Decret 78/2002, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic, així com en els termes descrits en la documentació presentada per a la tramitació de l'expedient.

El termini de dos anys previst per a la presentació de la memòria, s'entendrà que comença a comptar a partir del dia en què ha finalitzat la intervenció.

2. Notificar aquesta resolució, que no exhaureix la via administrativa, a la persona o entitat interessada i comunicar-li que contra aquesta pot interposar-hi recurs d'alçada davant el conseller de Cultura, en el termini d'un mes a comptar de l'endemà de la recepció d'aquesta notificació.

Notificar, així mateix, aquesta resolució a l'ajuntament del municipi afectat, i comunicar-li que contra aquesta pot interposar-hi recurs contenciós administratiu davant el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, en el termini de dos mesos a comptar de l'endemà de la recepció d'aquesta notificació. Potestativament, dins el mateix termini, podrà efectuar el requeriment previ previst a l'article 44 de la Llei 29/1998, de 13 de juliol, de la jurisdicció contenciosa administrativa.

P.d. Resolució CMC/254/2010, DOGC 12.2.2010

La directora

M. Àngels Torras Ripoll
Barcelona, 12 de juliol de 2013

Data 5 AGO. 2013

Intervenció arqueològica

Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (Pavelló de Sant Salvador)
carrer de Sant Antoni Maria Claret, 167-171 / carrer de Sant Quintí, 55-95 /
carrer del Mas Casanovas, 70-90 i carrer de Cartagena, 334-372
Barcelona, el Barcelonès

Actium®**ANNEX 2. DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA**

Intervenció arqueològica

Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (Pavelló de Sant Salvador)
carrer de Sant Antoni Maria Claret, 167-171 / carrer de Sant Quintí, 55-95 /
carrer del Mas Casanovas, 70-90 i carrer de Cartagena, 334-372
Barcelona, el Barcelonès

FOTO 1. Treballs de realització de la rasa 1.

FOTO 2. Vista general de la rasa 2.

FOTO 3. Vista de la rasa 3.

FOTO 4. Vista general de la rasa 4 (claveguera UE 05 en primer pla, UE 07 -part central- i UE 09 al fons).

Intervenció arqueològica

Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (Pavelló de Sant Salvador)
carrer de Sant Antoni Maria Claret, 167-171 / carrer de Sant Quintí, 55-95 /
carrer del Mas Casanovas, 70-90 i carrer de Cartagena, 334-372
Barcelona, el Barcelonès

FOTO 5. Detall de la claveguera UE 09 (rasa 4).

FOTO 6. Detall de la claveguera UE 05 (rasa 4).

FOTO 7. Vista general de la rasa 6.

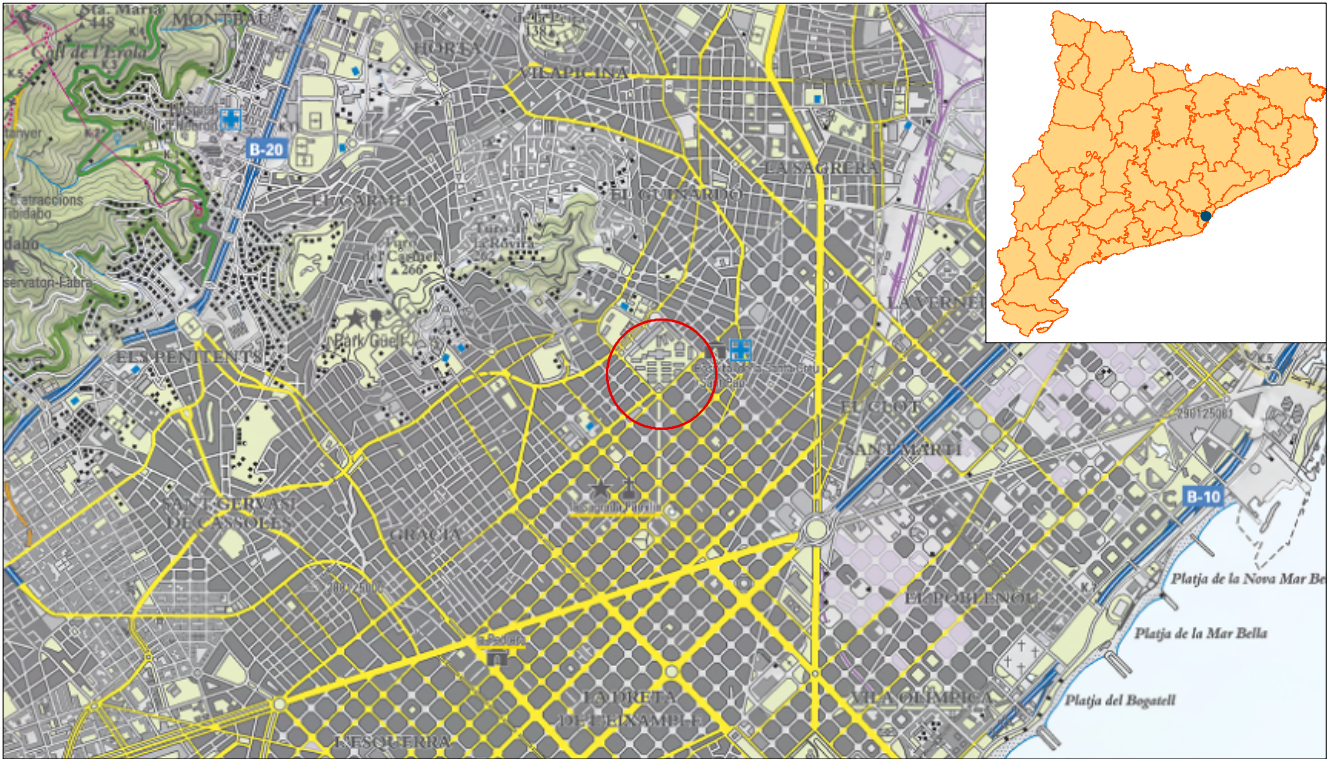

FOTO 8. Vista general de la rasa 7 i la claveguera UE 11 al seu interior.

Intervenció arqueològica

Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (Pavelló de Sant Salvador)
carrer de Sant Antoni Maria Claret, 167-171 / carrer de Sant Quintí, 55-95 /
carrer del Mas Casanovas, 70-90 i carrer de Cartagena, 334-372
Barcelona, el Barcelonès

Actium®**ANNEX 3. DOCUMENTACIÓ PLANIMÈTRICA**

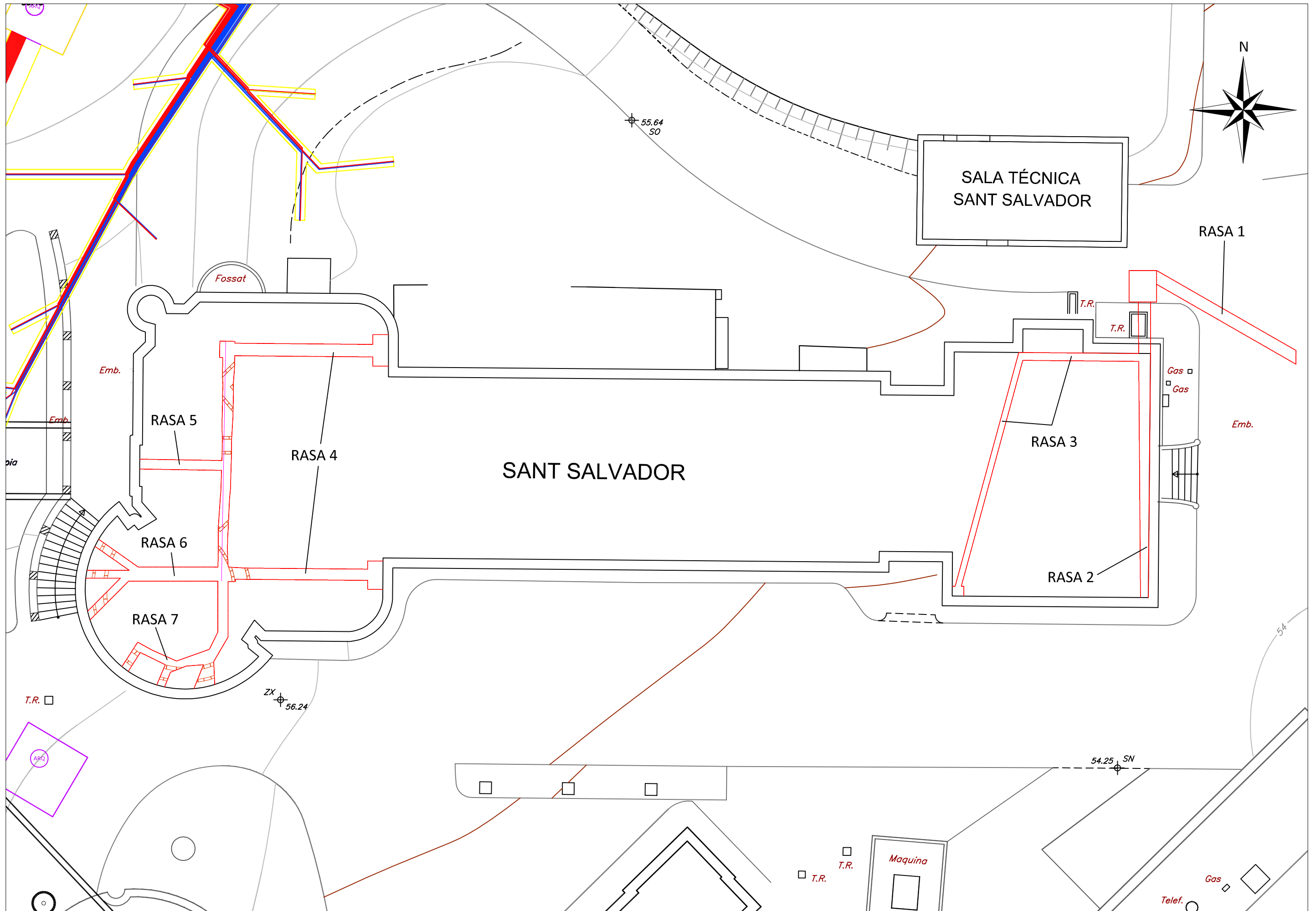

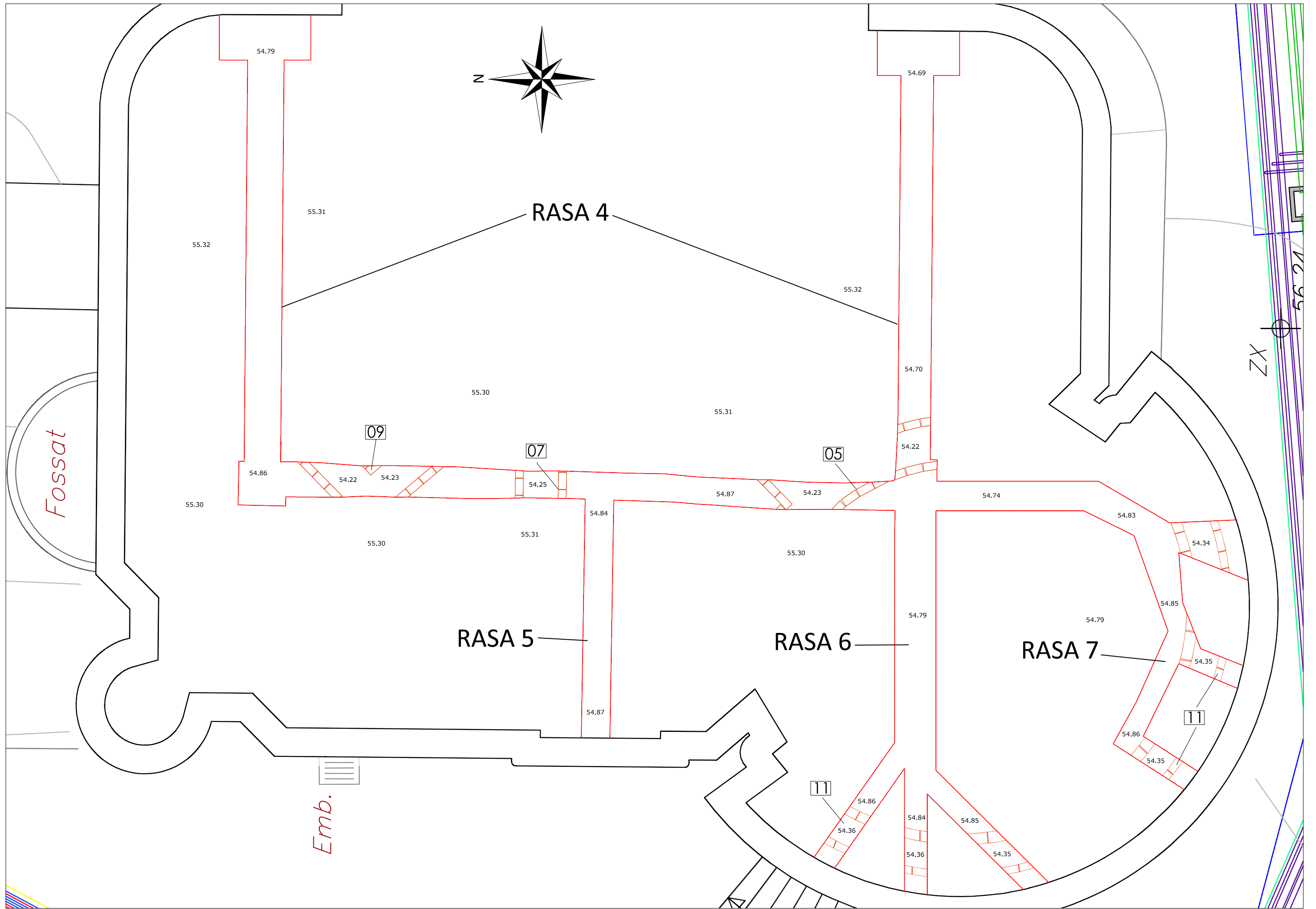
Mapa topogràfic 1:50.000

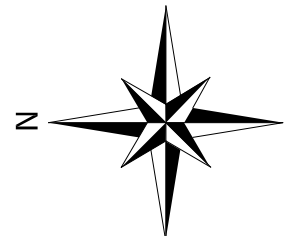
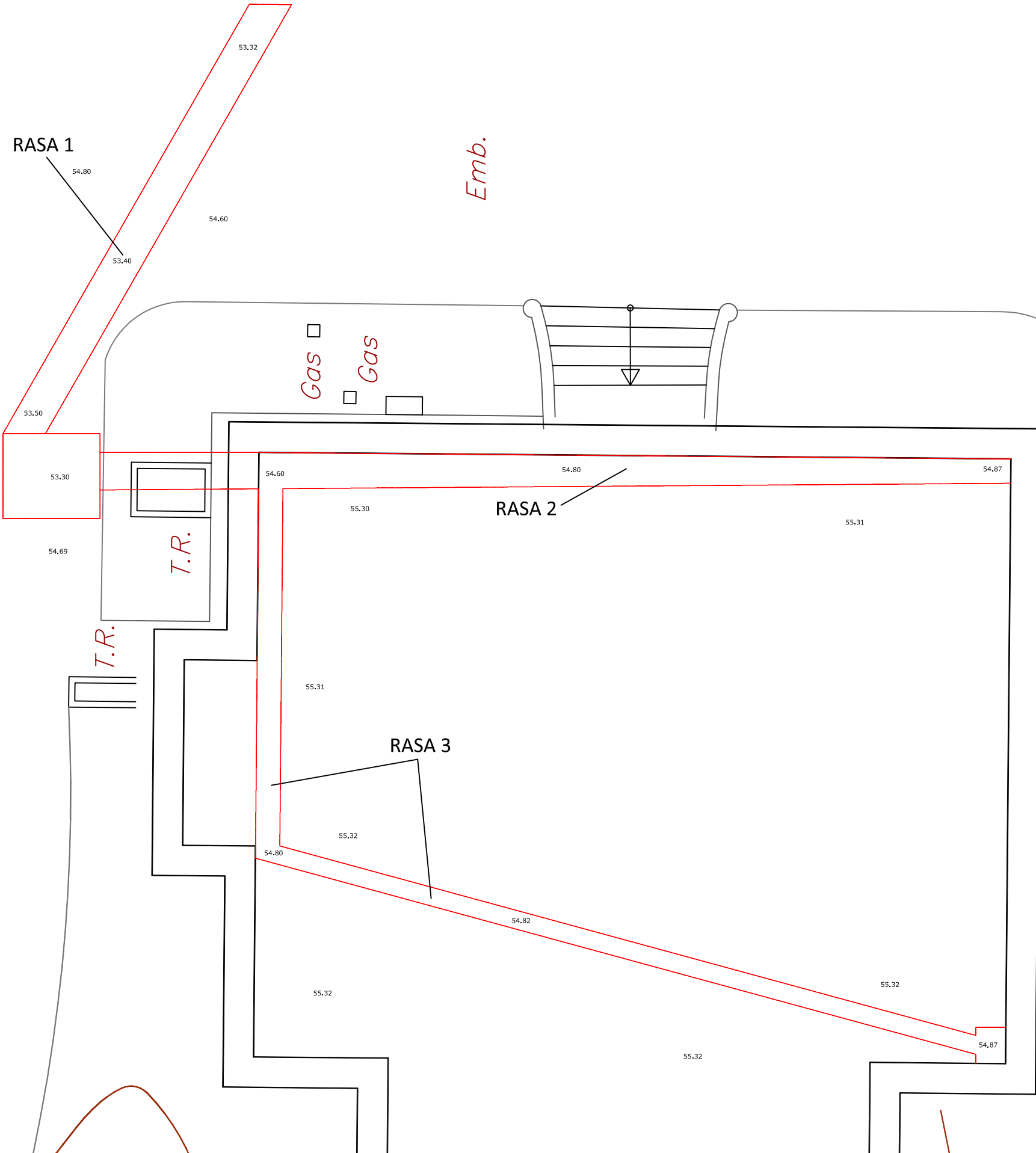
Ortofotomatge 1:2.500

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (Pavelló de Sant Salvador) carrer de Sant Antoni Maria Claret, 167-171 / carrer de Sant Quintí, 55-95 / carrer del Mas Casanovas, 70-90 i carrer de Cartagena, 334-372. Barcelona, el Barcelonès	TÍTOL DEL PLÀNOL Situació de la Intervenció	Codi Servei Arqueologia ICUB 021/13	NÚM. PLÀNOL 1
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT HOSPITAL DE LA SANTA CREU I SANT PAU FUNDACIÓ PRIVADA	DIRECCIÓ TÈCNICA Esteve Nadal i Roma	ESCALA 1:50.000 1:5.000	DATA 19/08/13

OFICINA TÉCNICA SANT SALVADOR

Intervenció arqueològica

Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (Pavelló de Sant Salvador)
carrer de Sant Antoni Maria Claret, 167-171 / carrer de Sant Quintí, 55-95 /
carrer del Mas Casanovas, 70-90 i carrer de Cartagena, 334-372
Barcelona, el Barcelonès

Actium®**ANNEX 4. UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES**

INTERVENCIÓ	CODI BCN	UE	1
Pavelló de St. Salvador - HSCSP	021/13		
MUNICIPI I COMARCA	ANY	ZONA/ÀMBIT	
Barcelona, Barcelonès	2013		
TIPUS	FET/ESTRUCTURA	SECTOR	
Positiva			
DEFINICIÓ	Z SUP	Z INF	POTÈNCIA
Paviment	0,00	0,00	0,00

COBREIX		TALLA		FARCEIX	
COBERT PER		TALLAT PER		FARCIT PER	
S'ADOSSA		IGUAL A			
SE LI ADOSSA		S'UNEIX A			

INTERPRETACIÓ	OBSERVACIONS
Pavimentació de formigó situada a l'exterior de l'edifici de Sr. Salvador.	Paviment provisional fruit de les obres.
CRONOLOGIA	s.XXI

INTERVENCIÓ	CODI BCN	UE	2
Pavelló de St. Salvador - HSCSP	021/13		
MUNICIPI I COMARCA	ANY	ZONA/ÀMBIT	
Barcelona, Barcelonès	2013		
TIPUS	FET/ESTRUCTURA	SECTOR	
Positiva			
DEFINICIÓ	Z SUP	Z INF	POTÈNCIA
Paviment	0,00	0,00	0,00

COBREIX	03, 05, 07, 09, 11	TALLA		FARCEIX	
COBERT PER		TALLAT PER		FARCIT PER	
S'ADOSSA		IGUAL A			
SE LI ADOSSA		S'UNEIX A			

INTERPRETACIÓ	OBSERVACIONS
Paviment de rajoles de gres dispostat a l'interior del pavelló de Sant Salvador.	
CRONOLOGIA	s.XX

INTERVENCIÓ	CODI BCN	UE	3
Pavelló de St. Salvador - HSCSP	021/13		
MUNICIPI I COMARCA	ANY	ZONA/ÀMBIT	
Barcelona, Barcelonès	2013		
TIPUS	FET/ESTRUCTURA	SECTOR	
Positiva			
DEFINICIÓ	Z SUP	Z INF	POTÈNCIA
Estrat d'anivellament	0,00	0,00	0,00

COBREIX	04	TALLA		FARCEIX	
COBERT PER	02	TALLAT PER		FARCIT PER	
S'ADOSSA		IGUAL A			
SE LI ADOSSA		S'UNEIX A			

INTERPRETACIÓ	OBSERVACIONS
Estrat d'anivellament per a la col·locació del paviment de rajoles de gres UE 02.	Runa i graves.

CRONOLOGIA s. XX

INTERVENCIÓ	CODI BCN	UE	4
Pavelló de St. Salvador - HSCSP	021/13		
MUNICIPI I COMARCA	ANY	ZONA/ÀMBIT	
Barcelona, Barcelonès	2013		
TIPUS	FET/ESTRUCTURA	SECTOR	
Positiva			
DEFINICIÓ	Z SUP	Z INF	POTÈNCIA
Estrat geològic	0,00	0,00	0,00

COBREIX		TALLA		FARCEIX	
COBERT PER	03	TALLAT PER	06, 08, 10, 12	FARCIT PER	
S'ADOSSA		IGUAL A			
SE LI ADOSSA		S'UNEIX A			

INTERPRETACIÓ	OBSERVACIONS
Terreny geològic.	

CRONOLOGIA

INTERVENCIÓ	CODI BCN	UE	5
Pavelló de St. Salvador - HSCSP	021/13		
MUNICIPI I COMARCA	ANY	ZONA/ÀMBIT	
Barcelona, Barcelonès	2013		
TIPUS	FET/ESTRUCTURA	SECTOR	
Estructura			
DEFINICIÓ	Z SUP	Z INF	POTÈNCIA
Claveguera	0,00	0,00	0,00

COBREIX		TALLA		FARCEIX	06
COBERT PER	02	TALLAT PER		FARCIT PER	
S'ADOSSA		IGUAL A			
SE LI ADOSSA		S'UNEIX A			

INTERPRETACIÓ	OBSERVACIONS
Tram de claveguera corresponent a la fase original del pavelló de St. Salvador.	
CRONOLOGIA	1902-1918

INTERVENCIÓ	CODI BCN	UE	6
Pavelló de St. Salvador - HSCSP	021/13		
MUNICIPI I COMARCA	ANY	ZONA/ÀMBIT	
Barcelona, Barcelonès	2013		
TIPUS	FET/ESTRUCTURA	SECTOR	
Negativa			
DEFINICIÓ	Z SUP	Z INF	POTÈNCIA
rasa de construcció UE 05	0,00	0,00	0,00

COBREIX		TALLA	04	FARCEIX	
COBERT PER		TALLAT PER		FARCIT PER	05
S'ADOSSA		IGUAL A			
SE LI ADOSSA		S'UNEIX A			

INTERPRETACIÓ	OBSERVACIONS
Rasa de construcció de la claveguera UE 05.	
CRONOLOGIA	1902-1918

INTERVENCIÓ	CODI BCN	UE	7
Pavelló de St. Salvador - HSCSP	021/13		
MUNICIPI I COMARCA	ANY	ZONA/ÀMBIT	
Barcelona, Barcelonès	2013		
TIPUS	FET/ESTRUCTURA	SECTOR	
Estructura			
DEFINICIÓ	Z SUP	Z INF	POTÈNCIA
Claveguera	0,00	0,00	0,00

COBREIX		TALLA		FARCEIX	08
COBERT PER	02	TALLAT PER		FARCIT PER	
S'ADOSSA		IGUAL A			
SE LI ADOSSA		S'UNEIX A			

INTERPRETACIÓ	OBSERVACIONS
Tram de claveguera corresponent a la fase original del pavelló de St. Salvador.	
CRONOLOGIA	1902-1918

INTERVENCIÓ	CODI BCN	UE	8
Pavelló de St. Salvador - HSCSP	021/13		
MUNICIPI I COMARCA	ANY	ZONA/ÀMBIT	
Barcelona, Barcelonès	2013		
TIPUS	FET/ESTRUCTURA	SECTOR	
Negativa			
DEFINICIÓ	Z SUP	Z INF	POTÈNCIA
rasa de construcció UE 07	0,00	0,00	0,00

COBREIX		TALLA	04	FARCEIX	
COBERT PER		TALLAT PER		FARCIT PER	07
S'ADOSSA		IGUAL A			
SE LI ADOSSA		S'UNEIX A			

INTERPRETACIÓ	OBSERVACIONS
Rasa de construcció de la claveguera UE 07.	
CRONOLOGIA	1902-1918

INTERVENCIÓ	CODI BCN	UE	9
Pavelló de St. Salvador - HSCSP	021/13		
MUNICIPI I COMARCA	ANY	ZONA/ÀMBIT	
Barcelona, Barcelonès	2013		
TIPUS	FET/ESTRUCTURA	SECTOR	
Estructura			
DEFINICIÓ	Z SUP	Z INF	POTÈNCIA
Claveguera	0,00	0,00	0,00

COBREIX		TALLA		FARCEIX	10
COBERT PER	02	TALLAT PER		FARCIT PER	
S'ADOSSA		IGUAL A			
SE LI ADOSSA		S'UNEIX A			

INTERPRETACIÓ	OBSERVACIONS
Tram de claveguera corresponent a la fase original del pavelló de St. Salvador.	
CRONOLOGIA	1902-1918

INTERVENCIÓ	CODI BCN	UE	10
Pavelló de St. Salvador - HSCSP	021/13		
MUNICIPI I COMARCA	ANY	ZONA/ÀMBIT	
Barcelona, Barcelonès	2013		
TIPUS	FET/ESTRUCTURA	SECTOR	
Negativa			
DEFINICIÓ	Z SUP	Z INF	POTÈNCIA
rasa de construcció UE 10	0,00	0,00	0,00

COBREIX		TALLA	04	FARCEIX	
COBERT PER	02	TALLAT PER		FARCIT PER	09
S'ADOSSA		IGUAL A			
SE LI ADOSSA		S'UNEIX A			

INTERPRETACIÓ	OBSERVACIONS
Rasa de construcció de la claveguera UE 09.	
CRONOLOGIA	1902-1918

INTERVENCIÓ	CODI BCN	UE	11
Pavelló de St. Salvador - HSCSP	021/13		
MUNICIPI I COMARCA	ANY	ZONA/ÀMBIT	
Barcelona, Barcelonès	2013		
TIPUS	FET/ESTRUCTURA	SECTOR	
Estructura			
DEFINICIÓ	Z SUP	Z INF	POTÈNCIA
Claveguera	0,00	0,00	0,00

COBREIX		TALLA		FARCEIX	12
COBERT PER	02	TALLAT PER		FARCIT PER	
S'ADOSSA		IGUAL A			
SE LI ADOSSA		S'UNEIX A			

INTERPRETACIÓ	OBSERVACIONS
Tram de claveguera corresponent a la fase original del pavelló de St. Salvador.	
CRONOLOGIA	1902-1918

INTERVENCIÓ	CODI BCN	UE	12
Pavelló de St. Salvador - HSCSP	021/13		
MUNICIPI I COMARCA	ANY	ZONA/ÀMBIT	
Barcelona, Barcelonès	2013		
TIPUS	FET/ESTRUCTURA	SECTOR	
Negativa			
DEFINICIÓ	Z SUP	Z INF	POTÈNCIA
rasa de construcció UE 12	0,00	0,00	0,00

COBREIX		TALLA	04	FARCEIX	
COBERT PER	02	TALLAT PER		FARCIT PER	11
S'ADOSSA		IGUAL A			
SE LI ADOSSA		S'UNEIX A			

INTERPRETACIÓ	OBSERVACIONS
Rasa de construcció de la claveguera UE 11.	
CRONOLOGIA	1902-1918